

LES ORDINACIONS ORGÀNIQUES DE MONISTROL DE MONTSERRAT, DEL 1597

Josep Serrano Daura

Universitat Internacional de Catalunya

Resum

La Universitat de Monistrol de Montserrat aprova l'any 1597 unes ordinacions orgàniques en les quals es descriuen l'estructura i el funcionament bàsic dels diversos càrrecs de govern i oficis municipals, i en fixa el règim d'elecció, les obligacions i les responsabilitats que han d'assumir.

Paraules clau: Universitat, insaculació, jurats, Consell Ordinari, Consell General, mostassaf, credencer, corredor, clavari, obrers, notari.

LAS ORDENANZAS ORGÁNICAS DE MONISTROL DE MONTSERRAT, DE 1597

Resumen

La Universitat de Monistrol de Montserrat aprueba en el año 1597 unas ordenanzas en las que se describen la estructura y el funcionamiento básico de los diferentes cargos de gobierno y oficios municipales, y fijan su régimen de elección, sus obligaciones y las responsabilidades que deben asumir.

Palabras clave: Universidad, insaculación, jurados, Consejo Ordinario, Consejo General, almotacén, contable, corredor, clavario, obreros, notario.

THE 1597, MONISTROL DE MONTSERRAT ORGANIC ORDINANCES

Summary

The University of Monistrol de Montserrat approved, in 1597, the organic ordinances that described the structure and basic functioning of several government positions and municipal offices, and set the election regime, obligations and responsibilities that they would have to undertake.

Keywords: University, *insaculation*, jury, Ordinary Council, General Council, *mostassaf*, scrivener, broker, administrator, laborer, notary.

LES RÈGLEMENTS ORGANIQUES DE MONISTROL DE MONTSERRAT, DE 1597

Résumé

L'université de Monistrol de Montserrat adopta en 1597 des règlements organiques décrivant la structure et le fonctionnement de base des différents postes de gouvernement et offices municipaux et établissant leur mode d'élection ainsi que les obligations et les responsabilités qu'ils devaient assumer.

Mots-clefs: université, *insaculation*, jurés, Conseil Ordinaire, Conseil Général, *mostassaf*, *credencer*, courtier, *clavari*, ouvriers, notaire.

1. INTRODUCCIÓ

1.1. BREUS PRECEDENTS HISTÒRICS

La vila actual de Monistrol té l'origen en un antic Monasteriolum o Monasteriol: un petit monestir, com el seu nom indica, fundat al segle VI (vers 546) a la vora del riu Llobregat i al peu de la muntanya que, amb el temps, es coneix com a Montserrat.¹

El seu primer establiment religiós es deu a l'abat Quirze, de l'orde benedictí (provinent del monestir de Montecassino). Allí funda el primer convent, dedicat a la Verge Maria i a sant Pere, i es construeixen les ermites dels sants Iscle i Miquel.²

---

1. Aquest topònim «delataria l'existència de petits nuclis monàstics tardoantics, que possiblement perdurarien al llarg de l'alta edat mitjana» (Cristian FOLCH IGLESIAS i Jordi GIBERT REBULL, «Arqueologia, documentació escrita i toponímia en l'estudi de l'alta edat mitjana: els casos dels topònims *pharus*, *monasteriolum* i *palatium*», *Estrat Crític* [Cerdanyola del Vallès, Universitat Autònoma de Barcelona], núm. 5, vol. 2 [2011], p. 367). Gaietà CORNET MAS, *Tres días en Montserrat: Guía histórico-descriptiva*, Barcelona, Establecimiento Tipográfico «La Academia», 1890, p. 40-41 i 341. Víctor BALAGUER, *Montserrat: Su historia, sus tradiciones y leyendas*, Madrid, Imprenta de F. Cao y D. de Val, 1880, p. 23.

2. Félix SARDÀ SALVANY, *Montserrat: Noticias históricas de este célebre santuario*, Barcelona, Tipografía Católica, 1881, p. 18-19. Anselm Maria ALBAREDA, *Història de Montserrat*, Barcelona, Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1996, p. 10-11.

El centre religiós és destruït l'any 620³ i es reedifica amb la mateixa denominació a mitjan segle VIII, després de la recuperació cristiana de la zona contra els sarrains.⁴

I al seu voltant es crea gairebé de seguida una nova comunitat veïnal, formada en un principi per membres de les forces cristianes que l'ocupen, amb altres individus que s'hi estableixen per a viure-hi i treballar les seves terres. Fins i tot s'hi compten grups humans fugits i arribats de terres que encara es troben sota domini sarraí.⁵

En un moment indeterminat, els monjos abandonen el lloc, però el veïnatge hi roman i forma un nucli urbà, base d'un futur municipi.

Ja en poder directe dels comtes de Barcelona, l'any 888 Guifré fa donació de l'església del lloc de Monasteriolum i de tots els altres temples edificats a la muntanya, al monestir de Ripoll.⁶ En el mateix acte el comte defineix els límits de la muntanya i hi inclou Monistrol i la seva església de Sant Pere.⁷ D'aquesta manera, el cenobi ripollès adquireix el senyoriu sobre el nostre lloc i sobre tota la muntanya, amb el domini i la jurisdicció civil (el comte conserva la criminal).

Gairebé simultàniament, el 898, el mateix comte crea a la muntanya un convent femení on instal·la les monges de Sant Pere de les Puellas (de Barcelona) fins al 976, quan és desallotjat davant una nova amenaça sarraïna. Després, en un moment indeterminat es crea, també sota la dependència de Ripoll, un nou cenobi masculí benedictí (tretze religiosos), dedicat a la Mare de Déu de Montserrat i regit per un prior designat per l'abat de Ripoll.⁸

Mentrestant, el febrer del 933 el comte Sunyer confirma al monestir ripollès la possessió de les ermites o capelles de la muntanya: Montserrat, Santa Maria, Sant Iscle, Sant Pere i Sant Martí.⁹

3. Amb la invasió musulmana, els monjos fugen i sembla que es refugien, almenys en un primer moment, a les coves de la muntanya. Diu la tradició que s'endugueren amb ells «una imatge de Maria, tallada en pedra, que veneraban antes en Monistrol, y la de San Pedro, titular del derruido monasterio, a la que erigieron devota ermita en la parte meridional de la montaña de Montserrat» (FÉLIX SARDÀ SALVANY, *Montserrat: Noticias históricas de este célebre santuario*, p. 19).

4. Miguel MUNTADAS, *Montserrat: Su pasado, su presente y su porvenir; o lo que fue hasta su destrucción el año 1811. Lo que es desde su destrucción y lo que será en adelante*, Manresa, Imprenta de D. Pablo Roca, 1867, p. 125-126.

5. Miguel MUNTADAS, *Montserrat: Su pasado, su presente y su porvenir*, p. 126.

6. Galetà CORNET MAS, *Tres días en Montserrat: Guía histórico-descriptiva*, p. 42 i 341-342.

7. Benet RIBAS i Francesc X. ALTÉS, *Història de Montserrat (888-1258)*, Barcelona, Curial Edicions Catalanes i Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1990, p. 122-124. Per bé que a la comarca del Bages apareix el mateix topònim ja al segle X en relació amb altres tres llocs: Monistrol de Calders, Monistrol de Rajadell i Monistrol de Gaià (Cristian FOLCH IGLESIAS i Jordi GIBERT REBULL, «Arqueologia, documentació escrita i toponímia», p. 367).

8. Galetà CORNET MAS, *Tres días en Montserrat: Guía histórico-descriptiva*, p. 53-54.

9. S'hi afegiran en el transcurs del temps les de Sant Salvador, Sant Joan, Santa Magdalena, la Santa Creu, Santa Elena, la Santíssima Trinitat, Sant Benet, Sant Onofre, Santa Caterina, Santiago i Santa Anna (Benet GARCIA M. COLOMBÁS, «La Santa Montaña de Montserrat», a *España Eremitica: Actas de la VI*

I, almenys pel que fa al lloc de Monistrol, en el conjunt de la nostra muntanya està documentat l'any 930, ja que els seus termes figuren com a límits d'una donació de l'església de Santa Cecília i els seus termes a l'abat Cesari, que hi funda un nou monestir, també benedictí, dedicat a la santa esmentada.¹⁰

A Monistrol mateix, l'any 982 encara existeix l'església de Sant Pere: l'emperador Lotari en confirma la possessió al monestir de Ripoll.¹¹

El mateix cenobi, en exercici del seu senyoriu, entre els anys 1002 i 1006 estableix terres a Monistrol a favor de diversos individus per a treballar-les i repoblar el seu terme.¹² Al llarg dels segles XII i XIII es produeixen altres establiments i infeudacions d'alous, terres i vinyes a particulars.¹³

D'altra banda, el 1082 un clergue, Amat, es dona en cos i ànima, amb tots els béns que ell posseeix, a Monistrol, al monestir de Ripoll i al prior de Montserrat i els seus monjos.¹⁴

El 1182 hi ha documentat un molí a Monistrol, segons el reconeixement que en fa un Joan de Monistrol a favor del prior de Montserrat el 2 de febrer d'aquell any.¹⁵

I a finals del mateix segle XII o principis del XIII ja està constituït el municipi monistrolenc, ja que el 3 de maig de 1226 l'abat li concedeix el privilegi de tenir mercat tots els dissabtes.¹⁶

Semana de Estudios Monásticos. Abadía de San Salvador de Leyre, 15-20 de septiembre de 1963, Pamplona, Aranzadi, 1970, p. 166-167 i 180-186).

10. Ocupat el lloc pels sarraïns el 730 i ja recuperat per les forces cristianes, Carlemany ordena l'any 797 que s'hi construeixi una església que es dedica a santa Cecília. El monarca en fa donació a Radulf, cavaller del seu exèrcit. I, finalment, després de diverses transmissions, el 942 l'església i les seves terres són venudes a Cesari, que el 945 hi funda un convent amb la mateixa advocació de santa Cecília. El 957 el bisbe de Vic atorga al cenobi la regla de sant Benet. El 1023 es confirma la seva subjecció al monestir de Ripoll, però l'any 1058 és cedit al monestir de Sant Cugat, fins que el 1203, per reclamació del de Ripoll, s'incorpora al de Montserrat, sota la jurisdicció del centre ripollès. Miguel MUNTADAS, *Montserrat: Su pasado, su presente y su porvenir*, p. 83-90 i 128. Vegeu també *El amigo del viajero en Montserrat*, Barcelona, Imprenta de los Herederos de V. Pla, 1865, p. 99-100. Gaietà CORNET MAS, *Tres días en Montserrat: Guía histórico-descriptiva*, p. 41. Francesc de Paula CRUSELLAS, *Nueva historia del santuario y monasterio de Nuestra Señora de Montserrat*, Barcelona, Tipografía Católica, 1896, p. 179-181. Anselm Maria ALBAREDA, *Història de Montserrat*, p. 11-12.

11. Ernest ZARAGOZA PASCUAL, *Els ermitans de Montserrat: Història d'una institució benedictina singular*, Barcelona, Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1993, p. 17.

12. Benet RIBAS i Francesc X. ALTÉS, *Història de Montserrat (888-1258)*, p. 40. Gaietà CORNET MAS, *Tres días en Montserrat: Guía histórico-descriptiva*, p. 342.

13. Podeu veure diferents actes a Benet RIBAS i Francesc X. ALTÉS, *Història de Montserrat (888-1258)*, p. 185-226.

14. Anselm Maria ALBAREDA, *Història de Montserrat*, p. 17-18.

15. Benet RIBAS i Francesc X. ALTÉS, *Història de Montserrat (888-1258)*, apèndix núm. 28, p. 106-107.

16. Publiquen el document Benet RIBAS i Francesc X. ALTÉS, *Història de Montserrat (888-1258)*, apèndix núm. 19, p. 95-96. Gaietà CORNET MAS, *Tres días en Montserrat: Guía histórico-descriptiva*, p. 342.

Una obra destacada de Monistrol de Montserrat és el magnífic pont gòtic que encara avui subsisteix, començat a construir el 5 de desembre de 1317 per a facilitar l'accés als pelegrins que s'adrecen al monestir de Montserrat procedents de l'altre costat del riu Llobregat.¹⁷

I, ja el 1359, l'abat de Montserrat adquireix al comte rei la jurisdicció criminal de Monistrol per quinze mil sous, fet que consolida, en definitiva, la senyoria montserratina.¹⁸

Segons el fogatge del 1378, el lloc té noranta-set focs o cases habitades (al voltant d'uns quatre-cents habitants).¹⁹

També al mateix segle, el 27 de febrer de 1380, el rei Pere III ven a l'abat els drets reials de bovatge, retobovatge, terratge i herbatge que encara posseïa a Monistrol (igual que a Olesa).²⁰

1.2. EL DESENVOLUPAMENT DE LA VILA AL SEGLE XVI

En un segle, però, la població de la nostra vila es redueix molt, ja que segons el fogatge de 1497 passa a tenir cinquanta-sis focs.²¹ No obstant això, l'any 1553 s'observa que remunta i s'hi compten vuitanta-cinc focs.²²

Un moment, aquesta segona meitat del segle XVI, d'altra banda, en què a Monistrol es produeix un cert auge econòmic,²³ coincidint amb uns fets transcendentals per a aquesta vila i per a l'abadia de Montserrat: la construcció de la nova església del monestir montserratí a partir del 1560,²⁴ l'edificació a Monistrol del nou temple de Sant Pere i la reconstrucció d'un molí a la segona meitat del segle.²⁵

17. Anselm Maria ALBAREDA, *Història de Montserrat*, p. 40.

18. Benet RIBAS i Francesc X. ALTÉS, *Història de Montserrat (888-1258)*, p. 58. Anselm Maria ALBAREDA, *Història de Montserrat*, p. 45.

19. 388 habitants. Esther REDONDO GARCÍA, *El fogatgement general de Catalunya de 1378*, Barcelona, CSIC, 2002, p. 118.

20. Àngel M. HERNÁNDEZ CARDONA, *Olesa a final del segle XVIII segons les respostes de Joan Boada al qüestionari de Zamora*, Barcelona, Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 2000, p. 174.

21. Josep IGLÉSIES, *El fogatge de 1497: Estudi i transcripció*, vol. I, Barcelona, Fundació Salvador Vives i Casajuana, 1991, p. 18, 79 i 230.

22. Josep IGLÉSIES, *El fogatge de 1553: Estudi i transcripció*, vol. I, Barcelona, Fundació Salvador Vives i Casajuana, 1981, p. 57, 193, 302 i 491.

23. Antoni ESTATUET USÓN, «El segle XVI: represa i creixement», a *Un any de vida monistrolenca*, Monistrol de Montserrat, Associació Cultural Art i Espai, 1983, p. 26-41.

24. Francesc Xavier ALTÉS AGUILÓ, *L'església nova de Montserrat (1560-1592-1992)*, Barcelona, Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1992, p. 14 i 27.

25. Un molí que es trobava dins la vila (Antoni ESTATUET USÓN, «El segle XVI: represa i creixement», p. 28-29). G. Gaietà CORNET MAS, *Tres dies en Montserrat: Guia histórico-descriptiva*, p. 340. Josep Maria

En el primer cas, sembla que una part dels treballadors de Montserrat s'instal·len a Monistrol (entre ells, també alguns mestres d'obres i les seves famílies).²⁶ La construcció d'una església a la mateixa vila, iniciada el 1570, es deu a l'increment de població local (hi arriben uns cinquanta homes vinguts d'arreu per a treballar-hi, i ben segur que una bona part van acompanyats de les seves famílies).²⁷

Consta també que en aquells anys es feren, en tallers instal·lats a Monistrol, els treballs de construcció del cadirat del cor de l'església del monestir de Montserrat, obra de Cistòfor de Salamanca, segons un contracte que ell va signar el 8 de maig de 1578. Aquests treballs, que es preveuen per a cinc anys, també atreuen a la vila nombrosos treballadors, cosa que té efectes demogràfics, socials i econòmics.²⁸

En tot cas, el nostre municipi, que ja aleshores es coneix com a Monistrol de Montserrat, segueix sota la baronia i la jurisdicció del monestir de Montserrat.

2. L'ORGANITZACIÓ MUNICIPAL

En aquest article ens referim a un municipi, Monistrol de Montserrat, definit orgànicament a la darrereria del segle XVI. És un centre de població dotat de règim de govern propi i, com a tal i com a arreu de Catalunya, rep la denominació d'*universitas*.²⁹

Es tracta, doncs, d'una comunitat amb personalitat jurídica pública i amb càrrecs de govern propis ocupats per representants dels seus veïns i dotats d'atribucions governatives pròpies.

COBOS, *Pagesos, paraires i teixidors al Llobregat montserratí (1550-1850)*, Olesa de Montserrat, Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 2006, p. 31-32.

26. No hi ha dates precises, però en la documentació conservada hi ha referències a persones, mestres d'obres i obrers vinculats a la construcció montserratina que s'instal·len a Monistrol. Destaca un mestre d'obres, Miquel Sastre, que també està vinculat amb l'obra del temple monistolenc (Francesc Xavier ALTÉS AGUILÓ, *L'església nova de Montserrat (1560-1592-1992)*, p. 39-40).

27. El Consell municipal aprova dur a termes aquestes obres el 13 de gener de 1568, es contracten els serveis del mestre d'obres Bertran Felip el 18 de juny de 1569 i la primera pedra del nou edifici es col·loca el 24 de juny de 1570 (Antoni ESTAUET USÓN, «El segle XVI: represa i creixement», p. 33-37).

28. Segons Altés, el contracte se signava el 3 de març i els treballs encara no havien acabat l'octubre del 1586 (Francesc Xavier ALTÉS AGUILÓ, *L'església nova de Montserrat (1560-1592-1992)*, p. 149-150). Juan MARTÍ CANTÓ, *Historia de la imagen y santuario de Nuestra Señora de Montserrat*, Barcelona, Imprenta de Magriñá y Subirana, 1864, p. 44-45. Salamanca es converteix, precisament, en creditor del municipi de Monistrol el 1589 per un crèdit de cent lliures, segons un acte celebrat a la capella de Santa Anna el 19 d'agost (Antoni ESTAUET USÓN, «El segle XVI: represa i creixement», p. 39).

29. Josep Maria FONT RIUS, «Orígenes del règimen municipal de Catalunya», a Josep Maria FONT RIUS, *Estudis sobre els drets i institucions locals en la Catalunya medieval*, Barcelona, Publicacions i Edicions de la Universitat de Barcelona, 1985, p. 510. Pierre MICHAUD-QUANTIN, *Universitas: Expressions du mouvement communautaire dans le Moyen-Age latin*, París, Librairie Philosophique J. Vrin, 1970.

Aquesta representació comunitària recau en els prohoms del lloc o de la vila (els *probi homines*), els caps de casa de la localitat. D'entre ells, els que assumeixen les funcions immediates de govern reben la denominació de *jurats*, *còsols*, *paers* o *consellers*, segons el lloc.³⁰

A més d'aquests magistrats, el règim municipal s'articula a través d'uns òrgans col·legials: un consell assessor conegut com a Ordinari o Secret, el Consell General, amb la «major y mes sana part» dels caps de casa (pràcticament les tres quartes parts), i l'assemblea de tots ells o la major part.

Cal advertir, però, que els caps de casa de Monistrol, com arreu de Catalunya, participen en el govern municipal organitzats estamentalment en mans, en funció de la seva posició social i econòmica en la comunitat. Així, tenim tres mans: la major, formada pels burgesos i els professionals principals (com ara metges, advocats, notaris, etc.); la mitjana, integrada bàsicament pels mercaders; i la menor, que inclou els artesans i els gremis, els petits comerciants, els pagesos i les confraries religioses.³¹

Conjuntament amb l'organització comunitària tenim la senyorial, que assumeix i dirigeix el batlle (el *baiulus*) local, màxim representant de la senyoria³² (l'abat i el monestir de Montserrat).

Entre les funcions atribuïdes al municipi, la principal és regir i governar la comunitat veïnal, defensar-ne els interessos generals, administrar els béns municipals i perseguir l'interès públic.³³ Unes funcions que s'exerceixen per mitjà de la facultat de dictar ordinacions, les quals regulen els diversos aspectes de la gestió i l'ordenació municipal, i bans (*bannus*), pel que fa a la potestat sancionadora.³⁴ Aquestes funcions són delegades per la senyoria, àmpliament exercides pel municipi i regulen nombroses qüestions de tota índole.

En el document que presentem es tracta de reglar l'organització i el funcionament de la Universitat de Monistrol, un objectiu poc habitual en les ordinacions dels nostres municipis.

30. Josep Maria FONT RIUS, «Orígenes del règimen municipal de Catalunya», p. 510-512. Josep SERRANO, *Senyoriu i municipi a la Catalunya Nova: Segles XII-XIX*, vol. II, Lleida, Pagès, 2000, p. 875-886.

31. Víctor FERRO POMÀ, *El dret públic català: Les institucions a Catalunya fins al Decret de Nova Planta*, Barcelona, Societat Catalana d'Estudis Jurídics, 2015, p. 389. Era més complicat constituir-les a les zones rurals per l'escassetat o inexistència de comerciants (fet que no es donava indubtablement a Monistrol) (Jordi OLIVARES PERIU, *Viles, pagesos i senyors a la Catalunya dels Àustria: Conflictivitat social i litigació a la Reial Audiència (1591-1662)*, Lleida, Pagès, 2000, p. 232).

32. Josep Maria FONT RIUS, «Orígenes del règimen municipal de Catalunya», p. 513. Josep SERRANO, *Senyoriu i municipi a la Catalunya Nova*, vol. II, p. 847-875.

33. Josep SERRANO, *Senyoriu i municipi a la Catalunya Nova*, vol. II, p. 905-917.

34. Josep Maria FONT RIUS, «La potestad normativa del municipi català medieval», a *Miscel·lània Ramon d'Abadal: Estudis d'història oferits a Ramon d'Abadal i de Vinyals en el centenari del seu naixement*, Barcelona, Estudis Universitaris Catalans i Curial Edicions Catalanes, SA, 1994, p. 131-164. Josep SERRANO, *Senyoriu i municipi a la Catalunya Nova*, vol. II, p. 905.

Però hi ha un altre tipus d'ordinacions més generals que es troben en totes les universitats municipals, que regulen els diferents àmbits propis de la convivència comunitària i que habitualment són conegudes com «del mostassaf» o «de la Mostassaferia», per raó de l'oficial que s'encarrega de la seva elaboració i execució. En general, el seu contingut sols referir-se a qüestions com ara: la policia rural (vigilància del terme, de les finques privades, dels boscos, etc.); la caça i la pesca; l'ordre públic (trànsit per carrers i camins, ús i tinença d'armes, etc.); les activitats econòmiques al municipi, especialment del mercat, el control dels pesos i les mesures, i la venda de qualsevol producte; les construccions públiques (murs i torres de les muralles); la conservació dels béns públics (carrers, places, camins, sistema de regadiu); el manteniment dels serveis públics (molins, forns, hospitals, etc.); la recaptació tributària; el règim sancionador contra la infracció de les normes pròpies, etc.³⁵

I el cas és que Monistrol també té aquestes ordinacions, encara que les que es coneixen foren aprovades per la senyoria el 24 d'octubre de 1638.³⁶ Això no obstant, res no impedeix pensar que podrien ser anteriors i s'haurien anat actualitzant periòdicament.

En tot cas, aquesta facultat ordenancista tan àmplia és controlada per la senyoria: a ella corresponen la supervisió de l'exercici de la facultat ordenancista i l'aprovació definitiva dels acords que s'adoptin en l'exercici d'aquestes delegacions normatives.³⁷

3. LES ORDINACIONS ORGÀNIQUES DE MONISTROL

Les ordinacions que presentem són orgàniques, d'organització municipal, i no en tenim gaires exemples, d'aquesta mena, a Catalunya (almenys coneguts). A més, apareixen en un moment, sens dubte, d'especial importància social i econòmica per a Monistrol, en el qual aquesta vila coneix, com hem vist més amunt, un notable creixement demogràfic i de desenvolupament amb l'arribada de treballadors i constructors d'arreu. Ells o bona part d'ells, amb les seves famílies, s'hi instal·len i hi romanen; es tracta d'obers, artesans i professionals de diversos àmbits, empesos per les obres que es duen a terme al monestir de Montserrat i a la mateixa vila de Monistrol.

En aquest context de desenvolupament demogràfic i econòmic trobem un municipi perfectament definit i estructurat a l'entorn de la seva universitat. I aquesta, òbviament, exerceix la potestat normativa que li és pròpia, de caràcter reglamentari,

---

35. Josep Maria FONT RIUS, «Orígenes del règimen municipal de Catalunya», p. 530-534. En general vegeu Pablo José ALCOVER CATEURA, *El mostassaf i els llibres de mostassaferia a la Corona d'Aragó (segles XIII-XV)*, Barcelona, Fundació Noguera, 2021.

36. Les publica Llorenç SOLDEVILA BALART, «Orígens i història del mostassaf», a *Un any de vida monistrolenca*, Monistrol de Montserrat, Associació Cultural Art i Espai, 1983, p. 55-61.

37. Josep SERRANO, *Senyoria i municipi a la Catalunya Nova*, vol. II, p. 905-906.

diem, i derivada o delegada de la senyoria del lloc, que és la que posseïx, en definitiva, la potestat de fixar el dret que ha de regir els seus vassalls.³⁸

El document que publiquem, en la seva introducció ja al·ludeix al necessari ordre «en todas las cosas», la qual cosa és manifestació de «gran perfectio, llum y carrera» tant per als veïns que hi són en aquell moment com per als que hi seran en l'esdevenidor. A continuació es fa referència a l'objecte de les ordinacions municipals: el «bon regimient y govern» de la universitat local.

En tot cas, el nostre document, aprovat inicialment pels jurats i el Consell de Monistrol, requereix la sanció definitiva de la senyoria que exerceix l'abat del monestir de Montserrat. Així, tot i que no ens consta la data de l'aprovació municipal, l'abat, fra Llorenç Nieto, en confirma el contingut en un acte al mateix monestir el dia 9 de febrer de 1597.

El document té dues parts: la primera, òbviament més extensa, conté les ordinacions, estructurades en cinquanta capítols; i la segona, la diligència de sanció de l'abat.

3.1. EL VEÏNATGE

Precisament, aquestes ordinacions reconeixen que ningú, ni un individu sol ni amb la seva família, no es pot establir ni pot ser acollit per ningú a Monistrol sense tenir la deguda llicència del seu senyor i el consentiment exprés dels jurats o del batlle del lloc. En qualsevol altre cas, els nouvinguts han de ser expulsats; i els veïns que els hagin acollit, hauran de pagar una multa de deu lliures que es destinaran la meitat a la senyoria i l'altra meitat a les obres del temple parroquial.³⁹

3.2. ELS CÀRRECS I ELS OFICIS MUNICIPALS

Les Ordinacions de Monistrol descriuen i regulen els òrgans de govern de la seva universitat:

- Els jurats.
- El Consell Assessor, integrat pels prohoms.

---

38. Josep SERRANO, *Senyoriu i municipi a la Catalunya Nova: Segles XII-XIX*, vol. I, Lleida, Pagès, 2000, p. 409-415.

39. Capítol 39. Es tracta del dret senyorial de firma d'establir població en els dominis baronials, col·lectivament o individual (Josep SERRANO, *Senyoriu i municipi a la Catalunya Nova*, vol. II, p. 767-768). En tot cas, no és una disposició nova a Monistrol: s'acorda amb l'abat de Montserrat l'any 1584, probablement a causa d'algun conflicte produït amb la població arribada de bell nou (de Barcelona i altres procedències) arran de les obres que es feien a Monistrol (a l'església, en particular) (Antoni ESTATUET USÓN, «El segle XVI: represa i creixement», p. 40-41).

— El Consell General, integrat pels consellers.

— L'assemblea dels caps de casa.⁴⁰

Al mateix temps, també s'ocupen dels oficials encarregats de la gestió municipal:

— El mostassaf i el seu lloctinent.

— El notari.

— El «credencer».

— El clavari.

— Els oïdors de comptes.

— Els dos obrers de l'església.

— L'obrer de la vila.

— El síndic.

— Els obrers de les hortes.

— L'«andador».

— El botiguer de la «botiga del forment y altres grans».

— El «mestre de estudi».

Amb caràcter general, les Ordinacions de Monistrol disposen que, un mes abans de les eleccions dels diferents càrrecs i oficis municipals, els candidats a ocupar-los han d'haver liquidat tots els seus deutes a favor de la Universitat (encara que sigui per execució municipal).

A aquests efectes, els jurats sortints han de demanar al credencer de la vila un memorial amb els noms dels possibles afectats.⁴¹ S'entén que, en qualsevol cas, un deutor municipal no pot optar a cap càrrec de govern ni de gestió municipal.

D'altra banda, no pot ser insaculat per a jurat, ni optar a conseller, ni pretendre un ofici municipal, cap persona que pledegi contra la Universitat; ni tampoc les persones excomunicades.⁴²

D'altra banda, els que siguin elegits per a ocupar un càrrec o exercir un ofici, l'han d'acceptar sota pena de vint lliures (la meitat per a la senyoria i l'altra per a les obres de l'església parroquial).⁴³ I, una vegada designats, han de jurar davant del senyor o del batlle que compliran degudament amb les seves obligacions.⁴⁴

Per acabar, no poden optar a càrrecs ni a oficis municipals els sords, els muts, els cecs, els «notablement» tartamuts i els «mancos de enteniment».⁴⁵

---

40. Sobre aquesta assemblea, vegeu Josep Maria FONT RIUS, «Orígenes del règim municipal de Catalunya», p. 522-525.

41. Capítol 40.

42. Capítol 42.

43. Capítol 45, 1.

44. Capítol 45, 2.

45. Capítol 50, 4. VÍCTOR FERRO POMÀ, *El dret públic català*, p. 196-198.

3.2.1. *Els òrgans de govern*

ELS JURATS

Els jurats són els magistrats encarregats del govern i la representació de la universitat municipal.⁴⁶

a) *Elecció.* A Monistrol de Montserrat hi ha tres jurats: el primer o jurat en cap, que ha de ser de la mà major; el segon, de la mitjana; i el tercer, de la menor. Els tres són càrrecs remunerats.

Han de ser elegits el primer diumenge del mes de maig de cada any, un cop oïda missa de l'Esperit Sant, i ho han de ser per insaculació entre els prohoms del Consell General i per un infant menor de vuit anys.⁴⁷

Els tres jurats tenien una caixa de fusta amb tres claus (una per a cada un), en la qual es guardaven el llibre de les insaculacions i les bosses i els rodolins amb els quals eren elegits. Aquesta caixa era guardada pel jurat primer o bé es dipositava en un lloc que tots tres decidien.⁴⁸

En tot cas, per a l'elecció dels jurats, els rodolins es treien de la seva bossa i en ells (segurament eren foradats) es posaven els noms dels candidats escrits en un «albaranet»; fet això, tots es posaven en un «baci de lleuto» del qual l'infant en qüestió treia els elegits. El rodolí triat es donava en mà al jurat en cap (sortint) i ell mateix llegia el nom del nou jurat davant del Consell.

b) *Substitució i renúncia:* si un jurat mor passats sis mesos des de la seva elecció, se n'ha de designar un altre pel mateix procediment i amb el salari corresponent (els hereus del difunt no tenen cap dret sobre els drets salarials del magistrat difunt). No obstant això, si es tracta d'un jurat que s'ha d'absentar de la vila (s'entén que per força major) o bé que renuncia al càrrec, si han passat sis mesos des que va ser elegit, no serà substituït i ha de restituir la part proporcional del salari rebut.⁴⁹

c) *Uniforme i insígnies:* també es disposa que els jurats elegits han de tenir unes «gramalles noves y gorras y maneges», les gorres han de ser de «rico» i les mànegues, de «tafetà». A més, aquests magistrats han de dur un caperó («caparo») per al cap, i no

46. Josep Maria FONT RIUS, «Orígenes del règimen municipal de Catalunya», p. 513-517. VÍCTOR FERRO POMÀ, *El dret públic català*, p. 189-191. JOSEP SERRANO, *Senyoriu i municipi a la Catalunya Nova*, vol. II, p. 875-886.

47. Capítol 9.

48. Capítol 4.

49. Capítol 16.

cal fer-ne un de nou si no és necessari, ja que era «comu a tots los iurats tots anys fins aparexera fer-ne de nous», i unes insígnies, en aquest cas fetes per a cada jurat de nou.⁵⁰

Per a fer-se les seves insígnies, cada jurat rep vint lliures. Les han de començar a portar el dia de la Pentecosta i les han de lluir en totes les altres festivitats i els diumenges de tot l'any, sota pena de deu sous (que es destinaven a les obres de l'església). També s'han de dur en les reunions del Consell General (també sota pena de deu sous).

Els jurats han de portar les insígnies sense el barret en les festivitats de Dijous i Divendres Sant, mentre «estara Nostre Senyor en lo Monument», el dia de «Comemoracio dels difunts» i quan vagin a acompanyar un difunt.⁵¹

d) Incompatibilitats: acabat el mandat, un individu no pot tornar a exercir el càrrec de jurat fins després d'haver «vagat dos anys».⁵² A banda, s'introdueix un mínim règim d'incompatibilitat:

— No poden coincidir en el càrrec de jurat un pare i un fill, un sogre i un gendre, un oncle i un nebot, ni dos germans.⁵³

— No poden concórrer a aquest càrrec els imputats per un delicte que comport unai pena corporal o infàmia (almenys fins que no siguin absolts).⁵⁴

e) Atribucions: a banda de les funcions generals de govern i de representació inherents al càrrec, correspon als jurats, en l'àmbit econòmic, ordenar els pagaments i els ingressos municipals.⁵⁵ I, amb caràcter extraordinari, se'ls permet detenir delinqüents, si el batlle no és amb ells, amb la condició que han de lliurar-los immediatament a la presó del senyor abat.⁵⁶

f) Obligacions: les nostres ordinacions imposen també unes obligacions als jurats (a banda de les econòmiques, que veurem més endavant):

— No poden abandonar la vila més de tres mesos seguits, si no és per «negocis» de la Universitat i amb el permís del Consell.

— Si, tot i així, estan més temps fora del municipi, se'ls ha de retirar el salari de manera prorratejada.

50. Capítol 13.

51. Capítol 14.

52. Capítol 15.

53. Capítol 15.

54. Capítol 50, 3.

55. Capítol 23, 4.

56. Capítol 13, *in fine*.

— Si bé poden instar plets judicials, els cal la llicència del Consell per a lliurar frances de diners, crear censals, etc.; una autorització que, en tot cas, després d'atorgada, l'ha de recollir el notari o escrivà municipal en el llibre de deliberacions.⁵⁷

EL CONSELL ASSESSOR

El mateix dia de l'elecció dels jurats es trien també dotze prohoms del Consell General que, amb els jurats de l'any anterior, formaran el Consell Assessor (habitualment conegut com a Secret u Ordinari), encarregat d'assistir els jurats.⁵⁸

EL CONSELL GENERAL

Aquest consell és, de fet, l'encarregat del govern municipal, per la qual cosa li correspon: aprovar les ordinacions municipals; imposar cots o bans i calònies o sancions econòmiques en el conjunt de la Universitat; controlar i supervisar la gestió municipal, i, normalment, també elegir, d'entre els seus membres, com ocorre a Monistrol, els membres del Consell Secret i els magistrats municipals.⁵⁹

a) L'elecció dels consellers: el Consell General està format per trenta prohoms, majors de trenta anys, elegits per insaculació entre els caps de casa de l'assemblea general: nou de la mà major, uns altres nou de la segona i dotze de la tercera. La designació es fa a partir de bosses preparades per a cada grup de prohoms amb faves blanques i negres.⁶⁰

Els candidats, en tot cas, han de ser catalans, naturals de la vila, vassalls de l'abat de Montserrat, majors de vint-i-cinc anys i casats o vidus (no pas fadrins).⁶¹ Els veïns que no siguin nascuts a Monistrol, poden ser elegits si han residit a la vila almenys dos anys seguits si estan casats amb una «filla de vila», o bé quatre «si no sera casat ab filla de vila».⁶²

57. Capítol 37.

58. Capítols 11 i 50, 1. Josep Maria FONT RIUS, «Orígenes del règimen municipal de Catalunya», p. 519-522. VÍCTOR FERRO POMÀ, *El dret públic català*, p. 188-189. JOSEP SERRANO, *Senyoriu i municipi a la Catalunya Nova*, vol. II, p. 871-875.

59. VÍCTOR FERRO POMÀ, *El dret públic català*, p. 187-188. JOSEP SERRANO, *Senyoriu i municipi a la Catalunya Nova*, vol. II, p. 863-871.

60. Capítol 1.

61. Capítol 8.

62. Capítol 7.

Un cop elegits, els consellers han de jurar el càrrec davant del batlle o el seu lloctinent.

b) Les reunions del Consell: quan s'ha de reunir, els jurats també hi han de ser presents. I, per a fer-ho, necessiten la llicència o autorització prèvia del senyor o del seu batlle (o lloctinent). En cas de tenir-la, la reunió es fa en el lloc assignat a aquest efecte.

Per a la celebració de les reunions del Consell s'ha de fer una convocatòria pública dels seus membres per mitjà del toc de la «campana grossa», amb trenta «bata-llades» i dos repics.

Els consellers estan obligats a participar en les reunions del Consell, sota pena de cinc sous, i no hi poden dur armes (si ho fan, seran confiscades pel batlle o el seu lloctinent, i els infractors hauran de pagar una multa de vint sous, que es destinaran a les obres de conservació de l'església parroquial).⁶³

La sessió ha de ser presidida pel mateix senyor o bé pel batlle o el seu lloctinent. I, després del batlle, s'asseuen per ordre els jurats, els mostassafs i els consellers (primer els de la mà major, a continuació els de la segona i finalment els de la tercera).⁶⁴

Un cop reunit el Consell, els jurats han de presentar les seves proposicions per al «be y utilitat de la Universitat» i els acords s'han de prendre per la majoria dels assistents, o almenys per setze dels seus membres.⁶⁵

3.2.2. *Els oficials*

Les Ordinacions de Monistrol també es refereixen als diferents oficis que s'exerceixen a la vila, però res no impedeix que, si cal, se'n designin altres. La decisió correspon als jurats i al Consell General.⁶⁶

EL MOSTASSAF I EL SEU LLOCTINENT

El mostassaf és un oficial que s'encarrega del control de l'activitat econòmica del municipi, del mercat local i dels pesos i mesures que s'usen a la vila; de reconèixer els productes que es van a vendre al lloc; d'aplicar mesures sanitàries a la comunitat; de

63. Capítol 6.

64. Capítol 7.

65. Capítol 5.

66. Capítol 44. VÍCTOR FERRO POMÀ, *El dret públic català*, p. 192-195. JOSEP SERRANO, *Senyoriu i municipi a la Catalunya Nova*, vol. II, p. 886-905.

mantenir l'ordre públic i la seguretat veïnal i del terme municipal; també sol encarregar-se de fitar les finques i de resoldre conflictes veïnals sobre les servituds predials i urbanes. Per a tot això, el mostassaf gaudeix de les facultats necessàries per a dictar ordinacions i imposar sancions als qui les infringeixin.⁶⁷

Quant a Monistrol, el mostassaf és elegit cada any pel Consell just després d'elegir els jurats, d'una bossa pròpia i pel mateix infant. Es fa de la manera següent: es treuen dos rodolins de la bossa del jurat segon i un de la del jurat tercer; tots tres rodolins es posen a la bossa del mostassaf i, d'entre ells, es tria el nou oficial.

El mostassaf té també el seu lloctinent, elegit entre els membres del mateix Consell General.⁶⁸

No pot ser mostassaf, en cap cas, qui es dediqui a la venda de productes amb ús de pesos i mesures.⁶⁹ I ningú pot repetir com a mostassaf ni com a lloctinent si no han transcorregut dos anys des que va deixar el càrrec.⁷⁰

D'altra banda, si el mostassaf o el seu lloctinent «fan algun excés» en l'exercici del seu càrrec, seran jutjats pels jurats.⁷¹

ELS ALTRES OFICIALS

La resta d'oficials municipals han de ser elegits sis dies després que els jurats i el mostassaf, per la majoria de vots dels membres del Consell General (no es requereix una majoria qualificada).⁷² Els vots es presten utilitzant faves blanques i negres, i guanya qui en tingui més de les primeres.⁷³

Tots ells són, en qualsevol cas, càrrecs amb una durada d'un any, com els dels jurats i el mostassaf.

A banda, i en general en aquests casos d'oficials elegits per votació, es disposa:

- En cas de perill de mort, poden designar els seus successors en l'ofici.
- En cas de morir en el temps del seu mandat, el seu salari pendent de pagar ha de ser abonat als seus hereus (a prorrata, segons quants siguin).
- Si, en canvi, els oficials abandonen el càrrec, han de restituir el salari i els possibles drets que hagin percebut.

---

67. Josep SERRANO, *Senyoriu i municipi a la Catalunya Nova*, vol. II, p. 886-892.

68. Capítol 10.

69. Capítol 17.

70. Capítol 15.

71. Capítol 17.

72. Capítols 20, 2, i 21, 1.

73. Capítol 21.

— Quan un individu exerceix un d'aquests oficis, una vegada acabat el mandat no pot ser reelegit l'any següent.⁷⁴

— Respecte d'això anterior, les persones afectades sí que poden ocupar un altre ofici diferent del que havien exercit (excepte els de batlle, jurat i mostassaf).

— En el cas particular del clavari i el botiguer del blat, un cop acabat el mandat i retuts els comptes no poden optar l'any següent als càrrecs de jurat, mostassaf i oïdor de comptes (sí als altres).⁷⁵

El notari

El notari municipal ha de ser un altre prohoms de la Universitat i la seva funció és aixecar acta de les reunions del Consell General, on ha d'indicar qui hi assisteix (amb noms i cognoms), quines propostes s'hi presenten i per qui, i com es delibera.⁷⁶

Acabada cada reunió, el notari o escrivà ha de llegir l'acta perquè tothom en sigui sabedor.⁷⁷

Les actes i escriptures de la Universitat es guarden en una caixa tancada amb tres claus, que tenen els jurats. S'hi diposita tota la documentació municipal i quan els jurats la vulguin consultar, han d'anar tots tres a la presència del notari de la Universitat. Si un jurat ha d'abandonar la vila, ha de donar la seva clau a un dels consellers, el que més «ben vist li sera».⁷⁸

El credencer

El credencer és l'oficial encarregat de la gestió econòmica municipal i percep un salari.⁷⁹

És un càrrec compatible amb el de notari o escrivà del Consell.

Ha de dur un llibre en el qual ha de recollir els assentaments comptables de «las entradas y exidas» produïdes cada dia al llarg de tot l'any. Aquest llibre sempre ha d'estar guardat a la «caixa de la Vila».

Els comptes, en tot cas, són anuals i s'han de justificar com «se acostuman de posar en las Universitats ben gobernadas».

74. Capítol 46.

75. Capítol 46.

76. Capítol 5, 1 i 2. Josep SERRANO, *Senyoriu i municipi a la Catalunya Nova*, vol. II, p. 896-897.

77. Capítol 21, 3.

78. Capítol 48.

79. També conegut com a «plegador dels Comuns» (Josep SERRANO, *Senyoriu i municipi a la Catalunya Nova*, vol. II, p. 892-894).

Cada any s'ha de retre comptes de la gestió de l'any anterior després de l'elecció dels nous jurats i mostassaf, com s'ha dit. Però el credencer ha de presentar el seu balanç cada vegada que els jurats li ho requereixin.⁸⁰

El clavari

El clavari pot ser membre del Consell General o no; els consellers són, en qualsevol cas, els que l'han d'elegir. Sols si no es troba ningú que accepti el càrrec, aleshores cal elegir un candidat de cada bossa, i serà nomenat qui finalment obtingui més vots del Consell. També tindrà un salari.

Aquest oficial, en prendre possessió del càrrec, ha de presentar quatre fermances o fiances «bonas y suficientes», i ha d'obligar així mateix «sa persona y bens».⁸¹

La seva funció és fer els pagaments i els ingressos que corresponguin a la Universitat, segons «poliças» o manaments escrits pel credencer i signats pels jurats. S'insisteix que el clavari no pot fer cap pagament sense la signatura dels jurats.⁸²

Un cop acabat l'exercici econòmic, sis dies després de l'elecció dels jurats i del mostassaf (com ja hem avançat) el clavari ha de retre comptes de la seva gestió al Consell General i ha de justificar documentalment tots els assentaments comptables fets («poliças, albarans o apocas».)⁸³

El comprador

Un altre oficial municipal és el comprador «per a provehir la Vila de forment y altres grans». Té un salari i la Universitat li ha de donar els diners necessaris perquè dugui a terme la seva missió.⁸⁴

---

80. Capítol 22. Sobre el finançament municipal, vegeu Víctor FERRO POMÀ, *El dret públic català*, p. 204-207; Josep SERRANO, *Senyoriu i municipi a la Catalunya Nova*, vol. II, p. 920-942.

81. Capítol 24, 1. Estatuet descriu precisament un *Llibre del credencer* de Monistrol sobre les obres de la nova església a la darrerria del segle XVI i en publica diverses anotacions (Antoni ESTATUET USÓN, «El segle XVI: represa i creixement», p. 39-54).

82. Capítol 23.

83. Capítol 24. Josep SERRANO, *Senyoriu i municipi a la Catalunya Nova*, vol. II, p. 894-896.

84. Capítol 25.

El botiguer «del forment y altres grans»

Pot ser un membre del Consell General o no. Si no hi ha cap candidat, la seva elecció es fa com la del clavari; i també té un salari.

Com en altres casos, el botiguer ha de donar garanties per a les possibles responsabilitats concretes en el compliment de la seva funció; i, per a exercir-la:

- Sols pot vendre el gra que rebí segons la «poliça» del credencer.
- Ha de vendre el gra segons el preu o la tarifa que fixin els jurats.
- Ha de donar compte de la seva gestió al clavari.
- No obstant això, ha d'informar els jurats sempre que aquests li ho demanin.
- Un cop acabat el seu mandat, ha de retre comptes davant del Consell General i els jurats.⁸⁵

El síndic

La Universitat ha de tenir un síndic per a la gestió dels seus «negocis». Té un salari i la seva funció principal és «tenir ull y mirament se serven los privilegis y ordinacions de la Vila».⁸⁶

L'«andador» o macer

L'«andador» o macer és una persona discreta, no pot ser membre del Consell General i té un salari propi. Les seves funcions són:

- Precedir els jurats en tot acte.
- Quan s'hagi de reunir el Consell, convocar-ne els membres amb un toc de campana general i avisant-los individualment.
- Quan se celebra el Consell, ha d'estar a la porta, que ha de mantenir tancada perquè ningú de fora de la sala sàpiga què s'hi diu.
- En tot cas, fer tota «servitut que aparexera als iurats».

L'«andador» ha de dur un uniforme amb «una cota de drap morat y capero del mateix color o vermell, ab son caparo del colo mateix».⁸⁷

85. Capítol 26.

86. Capítol 27.

87. Capítol 28.

L'obrer de la vila

És elegit entre els membres del Consell General i li correspon tenir cura del manteniment i la conservació de les places, els carrers i «les teulades, pedrissos y cosas semblants» de la vila. Això implica, òbviament, «adobar» i «lliurar inconvenients de teulades, taulells, tests de clavells y altres coses».

Fins i tot pot imposar penes d'entre cinc i deu sous a qui no respecti els espais públics.⁸⁸

L'obrer de les hortes

És l'encarregat del reg «de Mayans com Yvernal» i ha de procurar que la xarxa funcioni bé i adequadament amb els treballadors que siguin necessaris. Ha de donar compte de tot als jurats.⁸⁹

Els obrers de l'església

La vila també té dos obrers encarregats del manteniment i la conservació de l'església parroquial. Són elegits entre els membres del Consell General o no, i cada any es canvia un oficial i l'altre resta un any més per a explicar l'ofici a l'obrer entrant.

Sis dies després d'elegir el nou obrer, han de fer inventari dels béns de l'església, començant per la sagristia. I cada any han de retre comptes de la seva gestió als oficials nous entrants, davant dels jurats.⁹⁰

L'obrer de Santa Anna (l'ermita)

També hi ha un obrer encarregat de la capella de Santa Anna.⁹¹ Com els anteriors, és elegit cada any, en aquest cas el dia de Santa Anna, i pot ser o no membre del

---

88. Capítol 29.

89. Capítol 30. Precisament el 1673 la Universitat de Monistrol aprova, i l'abat de Montserrat confirma després, unes ordinacions reguladores de la xarxa municipal de reg (les publica Josep SERRANO DAURA [dir.], *Leyes históricas de Cataluña*, vol. III, Madrid, Boletín Oficial del Estado, 2024, doc. núm. 148, p. 1307-1309).

90. Capítol 31.

91. Una ermita als afores de la vila, «al extremo del gran puente sobre el Llobregat, en el sitio donde hace pocos años había el cementerio» (Gaietà CORNET MAS, *Tres días en Montserrat: Guía histórico-descriptiva*, p. 340).

Consell General. A més de la conservació de la capella, li correspon:

- Recollir els donatius i les almoines que es donin els dies de festa i els diumenges.
- Cobrar les pensions dels censals que rebi la capella.
- Encarregar-se de l'arrendament del joc de les bitlles.

En tot cas, ha de respondre de la seva gestió davant dels jurats.⁹²

El sagristà

L'església parroquial té un sagristà, elegit pel Consell però no necessàriament d'entre els seus membres. Té un salari i duu un uniforme propi «de garnacha», que llueix els dies de festa i els diumenges.

Li correspon:

- Tenir candeles a disposició de qui en vulgui per a «fer cremar als oficis divinals».
- Fer cremar la llàntia de Sant Pere.
- Rentar la roba que li correspongui pel seu càrrec.
- Fer arplega d'oli per a la vila.
- Decorar l'església per les festes («enramar las festes anyals la Iglesia»).

D'altra banda, ha de donar compte de la seva feina als jurats i al Consell.⁹³

Els oïdors de comptes

Cada any els jurats i el Consell General han d'elegir dos oïdors de comptes «abils y sufficientes», insaculats entre els consellers de la Universitat. La seva funció és auditar els comptes municipals un cop acabat el mandat dels jurats (cada any).

Aquesta auditoria s'ha de fer sis dies després de l'extracció dels jurats, per a revisar els comptes dels magistrats anteriors ja cessats. Si, això no obstant, en aquest termini no es pot reunir la majoria dels consellers per a elegir els oïdors, aleshores els jurats vells i els nous han d'auditar els comptes i verificar els llibres del credencer.

D'altra banda, un cop feta l'auditoria, si els resultats econòmics de l'any tancat són deficitaris, els oïdors, amb els jurats vells i els nous elegits (vuit persones en total), han de disposar i fer la imposició que calgui entre els veïns de la vila per a cobrir les necessitats acreditades.⁹⁴

92. Capítol 32.

93. Capítol 33.

94. Capítol 34.

El mestre d'estudis

Els jurats han de nomenar un mestre per a «ensenyar la doctrina y bons costums, llegir y escriurer y comptar, y de Gramatiga, o lo que convinga millor per a la educacio dels que volran estudiar». L'elecció s'ha de fer el dia de Sant Joan, al mes de juny, i s'ha d'elegir un individu que sigui «abil y virtuos, y de bons costums». Aquest empleat municipal té un salari.

A més, es prohibeix a tot veí, eclesiàstic o secular, que ensenyi a altres, ja que aquesta funció sols correspon a aquest empleat municipal; sols s'admet que si un sacerdot té un noi ajudant, li pot ensenyar el que vulgui.⁹⁵

3.2.3. *Responsabilitats penals*

Tot jurat, mostassaf o conseller que s'apropriï de diners o d'altres béns i coses de la Universitat, o que actuï afavorint algun litigant en perjudici del municipi («per via directa o indirecta»), o que faci alguna activitat en contra dels seus interessos, serà forçosament cessat del seu càrrec amb la intervenció del Consell General.

A més, si es tracta d'un jurat, ha de reintegrar el salari que ja hagi cobrat i serà inhabilitat per a ocupar qualsevol càrrec i/o ofici municipal. De tot això, el notari o escrivà de la Universitat en deixarà constància en el llibre del Consell.⁹⁶

3.3. ELS OFICIALS SENYORIALS

La senyoria, en aquest cas l'abat i el monestir de Montserrat, té una organització pròpia per tal d'assegurar els drets i l'exercici de les prerrogatives que li són pròpies. Una estructura ordenada jeràrquicament amb el baró al capdavant, tot i que aquest pot delegar les seves atribucions en el batlle.⁹⁷

3.3.1. *El batlle i el sotsbatlle*

El batlle és elegit cada dos anys, també per insaculació, durant la festivitat de la circumcisió del Senyor. El procediment de selecció és el següent: es treuen tres candidats de la bossa del jurat primer i uns altres tres de la del jurat segon. Dels sis noms,

---

95. Capítol 38.

96. Capítol 41.

97. Josep SERRANO, *Senyoriu i municipi a la Catalunya Nova*, vol. II, p. 776-788.

se n'ha de fer una terna que s'ha de presentar a l'abat perquè en triï un, el qui «be li aparexera». Això no obstant, no es diu res de com s'ha de preparar aquesta llista de candidats, però entenem que l'ha de fer el Consell General amb els jurats.

El mandat és de dos anys, com dèiem; i el mateix batlle pot nomenar un sotsbatlle o lloctinent també d'entre els membres del Consell General.⁹⁸

Al batlle o al seu lloctinent, precisament, correspon rebre el jurament dels jurats, del mostassaf i dels prohoms de la vila abans d'exercir els seus càrrecs. En cas que no vulguin prestar jurament ni els jurats, ni el mosassaf ni els prohoms, com que estan obligats a acceptar i assumir la seva elecció, els individus afectats han de pagar una multa de vint lliures, que es destinaran una meitat «als cofrens de Nostra Senyora de Montserrat» i l'altra a les obres de l'església de la vila.⁹⁹

D'altra banda, si el batlle mor o se'n va de la vila (definitivament) durant el seu primer any de mandat, cal fer una nova elecció segons el sistema indicat; però si això ocorre en el segon any, aleshores el sotsbatlle substitueix el batlle per a la resta del mandat. Així mateix, si en aquest període també mor el sotsbatlle, en el temps que li restés d'«aportar lo basto de balle» l'ha de substituir el jurat primer «o qui per sa absència precehira».¹⁰⁰

3.3.2. *Altres oficials*

Les Ordinacions fan una breu referència a altres oficials senyoriais, amb al·lusions molt puntuals:

— El corredor, com a encarregat d'anunciar i subhastar l'arrendament del servei de recaptació dels tributs municipals, feines per les quals cobra el que s'hagi establert.¹⁰¹

— El notari públic, un ofici a càrrec de la senyoria i que exerceix el vicari de la parròquia de Monistrol. Li correspon recollir testaments i documents de tot acte jurídic que es produeixi entre els veïns del lloc, i guardar la documentació en una caixa, un armari o una cambra assignada especialment a aquest fi.¹⁰²

98. Capítol 18.

99. Capítol 12.

100. Capítol 19. Josep Maria FONT RIUS, «Orígenes del règimen municipal de Catalunya», p. 525-526. VÍCTOR FERRO POMÀ, *El dret públic català*, p. 146-148. Josep SERRANO, *Senyoriu i municipi a la Catalunya Nova*, vol. II, p. 788-801.

101. Capítol 47. Josep SERRANO, *Senyoriu i municipi a la Catalunya Nova*, vol. II, p. 821-823.

102. Capítol 49. Josep SERRANO, *Senyoriu i municipi a la Catalunya Nova*, vol. II, p. 599-616.

3.4. LA GESTIÓ ECONÒMICA

Un cop designats els jurats i el mostassaf, al cap de sis dies s'ha de reunir el Consell General per a conèixer la situació econòmica de la universitat municipal: «[...] per a passar comptes de todas las entradas y exidas dels emoluments y altres coses». Hi han d'assistir almenys la majoria dels consellers.¹⁰³

Si «hi aura algunas partidas que no vagen conforme», aleshores se n'han de fer càrrec els jurats cessats: ho han de resoldre i, si escau, justificar.¹⁰⁴

Les ordinacions que presentem també inclouen aquestes disposicions de naturalesa econòmica:

— Els jurats no poden tenir ni gestionar directament diners ni el gra de la botiga municipal (sols ho poden fer el clavari i el botiguer, respectivament).¹⁰⁵

— Els jurats no poden ordenar cap pagament extraordinari superior a vint sous sense l'autorització prèvia del Consell.

— En aquest cas, cal l'aprovació de la majoria dels consellers, però si la despesa és inajornable i el Consell no es pot reunir, ho poden decidir sis prohoms amb els jurats.¹⁰⁶

Per acabar, s'admet la possibilitat d'arrendar el servei de recaptació dels ingressos municipals per mitjà d'una subhasta al major postor, però aquesta tasca correspon a dos oficials senyorials: el corredor i el notari públic del lloc. El primer rebrà els honoraris previstos (sense especificar) i el fedatari, solament dos sous per cada acte que hagi de formalitzar.¹⁰⁷

---

103. Capítol 20, 1. Josep SERRANO, *Senyoriu i municipi a la Catalunya Nova*, vol. II, p. 943-944.

104. Capítol 20, 2.

105. Capítol 35.

106. Capítol 36, 1 i 2.

107. Capítol 47.

Apèndix

1597, febrer, 9. Abadia de Montserrat

Ordinacions orgàniques de la vila y Universitat de Monistrol de Montserrat, presentades pels jurats i consellers municipals al seu senyor, l'abat de Montserrat, i sancionades per ell.

[Original a l'Arxiu Comarcal del Bages, signatura 1415/H4.]¹⁰⁸

A

[Ordinacions y capitulacions]¹⁰⁹

Senyor,

Cosa clara y manifesta es que lo orde en todas las cosas es gran perfectio, llum y carrera per a los qui son y han de venir.

Per tant, los iurats y Consell de la present vila de Monistrol, considerant que las Ordinacions y Capitulacions concedidas y otorgadas per los predecessors de V[ostra] S[enyor]ia a la dita vila, no son sufficients per al bon regiment y govern d'ella,

Per ço, los iurats y Consell han ordenades las infrascriptes Ordinacions, supplicant a V[ostra] S[enyor]ia sie servit (revocades y anul·lades totes y qualsevol altres per sos antecessors concedidas y otorgadas), decretar y autoritzar las infrascriptes, de manera que de aqui al devant sien aquestas y no altres servades y executades.

En nom de Nostre Senyor Deu, Iesu Christ sia,

1. Primerament, que la Universitat de la vila de Monistrol de Montserrat haje de tenir trenta homens de Consell partits ab tres bolsas, nou en la primera, nou en la segona y dotze en la tercera; que tots fassen numero de trenta consellers.

2. Que per mort de algu dels trenta consellers se haje de insicular altre en son lloch, ab vots secrets, ço es: ab faves blancas y negras, prenent-los de jurament lo senyor balle o son llochinent.

108. Document publicat per Jeroni Palol a Girona, a la Casa dels Estudis Generals de la Ciutat, el 1664.

109. Aquesta edició del 1664 es fa sota el títol de *Llibre de las ordinacions del mostaçaf de la vila de Monistrol de Montserrat*, malgrat que tracta de l'organització i el funcionament del municipi, i no de les funcions i atribucions pròpies de la mostassaferia.

Y que faltant algu de la bolsa primera, o sie per mort o per altre causa, se haje de fer electio de la bolsa segona tambe ab vots secrets fets per faves blanques y negres.

Y tambe que faltant algu dels de la bolsa segona, se haje de fer la electio de la bolsa tercera, axi com se fa de la segona per a pujar a la primera.

3. Quant empero, faltes a la bolsa tercera, o per mort o per altres causes, com en las dos primera y segona, o per insiculacio a la bolsa de ma segona, los iurats hagen de fer electio de dotze personas de la vila aprobats per los del Consell; los quals posats en llista, se hagen de votar per tots los consellers ab faves blanques y negres. Y lo que tindra mes vots sie insiculat, lo qual hage de prestar jurament en poder del senyor balle; y jurara no revelar cosa tractada per dit Consell, de tal manera que los novament insiculats hagen de entrar en la bolsa de ma tercera si no seran artistes (com son metges, barbers, notaris, apotecaris), los quals pугan ser insiculats en bolsa de ma primera o segona; y que no pугuen concorrer, axi us com altres, a officis de balle, iurat, ni mostaçaf, que no sien passats dos anys cumplits.

4. Que tingan una caixa ab tres claus, dins la qual estiga un llibre en lo qual estigan assentats los noms y cognoms de tots los de cada bolsa; y cada iurat tinga una clau.

Y dins d'esta caixa estigan las tres bolsas ab sos rodolins, dins dels quals estigan escrits los noms de cada qual, ab una cedula de pregami.

La qual caixa estiga guardada en casa del iurat primer, o en altre lloch convenient.

5. Que sempre que als iurats y Consell convindra congregar-se per a tenir Consell ab llicencia del senyor balle o son llochtinent, pугan congregar-se en lo lloch hont se tindra dit Consell.

Lo qual se hage de tenir sempre en presencia del senyor, balle o son llochtinent, tocant la nit abans la campana, ço es: trenta batallades ab la campana grossa, havent precehit dos repichs un de cada campana, lo qual orde se tindra sempre que convindra congregar dit Consell.

En lo qual los iurats faran las proposicions convenientes al be y utilitat de la Universitat; las quals proposicions continuara lo notari del Consell, y los noms y cognoms de tots los qui assistiran en dit Consell, y la determinació de la major part de dits congregats.

La qual determinacio hage de detenir executio.

Y per a fer qualsevol determinacio, no sie necessari tot lo numero de trenta consellers, sino que tinga valor lo numero de setze persones.

6. Que sempre que sentiran tocar la campana del senyal que's dona per a tenir Consell, hagen de acudir sots pena de sinch sous.

Y ab pena de vint sous aplicadors a la obra de la Iglesia, no pугan portar armes quant seran en lo Consell; las quals armes sien perdudes y entregades al balle o a son llochtinent.

7. Que los assientos de dits consellers sian los de la ma major apres del balle, iurats y mostasaf.

Los de la ma segona, apres dels de la bolsa primera; y los de la tercera, apres dels de la ma segona.

Servant orde de antiguedat de la entrada de las insiculacions.

Y que los que hagen de ser insiculats per a consellers, hagen de ser del Principat de Catalunya [y] Comtat de Rossello y Cerdanya, y que hagen de tenir habitacio en dita vila o terme: dos anys continuos si es casat ab filla de vila; y si no sera casat ab filla de vila, quatre anys.

8. Que no puga ser insiculat ningun fadrí, sino casat o viudo; y que hage de tenir vint y sinch anys; y que no puga ser insiculat ningu que no sie del for del senyor abad.

9. Que, oida Missa de l'Esperit Sant, lo primer diumenge de maig hagen de fer extractio de iurats; ço es: de la bolsa de ma major, lo iurat primer; de la bolsa de ma segona, lo iurat segon; y de la bolsa de ma menor, lo iurat terç.

Y asso per un infant de menor edat de vuyt anys , lo qual de dins de un baci de lleuto trague lo rodoli; y donat al notari, lo iurat en cap traura lo albaranet y aquell llegira y fara notori a tots los del Consell.

Y en cas faltas per mort algu dels consellers, o altrament com dalt esta dit, vuyt dies abans del dit primer diumenge de maig hagen de fer insiculacio, o abans conforme sera convenient.

10. Que lo dia mateix apres de haver trets los iurats, se fasse extractio de mostasaf.

Y lo mateix infant de la matexa manera trague dos rodolins de la bolsa segona, y un de la bolsa tercera; y posats junts ne traura un, lo qual hage de ser mostasaf.

Lo qual puga crear un lloctinent sols sia de Consell, y tinga la matexa prehemencia.

11. Que lo mateix dia sian elegits dotze homens, dos de cada bolsa; y los tres iurats novament extrets, y los tres de l'any passat que sera lo numero sobredit, los quals sian per a fer visures y altres coses semblants.

12. Que hagen de prestar jurament en poder del balle, los iurats, mostasaf y promens; y hagen de acceptar lo carrech sots pena de vint lliures, aplicadoras: la mitat als cofrens de Nostra Senyora de Montserrat, y l'altre mitat a la obra de la Iglesia.

13. Que los iurats sien obligats de fer-se fer gramalles noves y gorras y manegas: las gorras de riço, y las manegas de tafeta.

Lo caparo sera comu a tots los iurats tots anys fins aparexera fer-ne de nous.

Y començaran de aportar las insignias lo dia de Pentecostes.

Y dits iurats hagen de assistir a todas las festas y diumenges de tot l'any y altres diades per honra de la Vila sots pena de deu sous, aplicadoras a la obra de la Iglesia.

Y per a fer ditas insignias se'la hage de donar dels emoluments de dita Vila a cada un, vint lliures.

Los quals iurats, en cas y hage rixas, no trobant-se lo balle present a ellas, pugan capturar delinqüents y donar-los al dit balle, posant-los a las presons de dit senyor abad.

14. Que los iurats hagen de aportar las insignias quant se tindra Consell. Y que no pugan exir d'ell en cas que y vagen, que no hagen pagats deu sous de pena per anar alli sens ditas insignias.

Y que lo Dijous y Divendres Sant tot lo temps estara Nostre Senyor en lo Monument hagen de anar ab las insignias sens caparons de color.

Axi mateix, se fara lo dia de la Commemoracio dels difunts; y quant vagen acompanyar algun difunt vagen ab als insignias, y no altrament.

15. Que los iurats y mostasaf hagen de vagar dos anys per a obtenir los matexos carrechs, pero be poden obtenir altres al cap de l'any, y podran concorrer a terna de balle en ser fora de dits carrechs.

Y que no pugan ser iurats en un mateix any pare y fill, sogre y gendre, dos germans, oncle y nebot.

16. Que per mort de algun iurat ans de passats sis mesos de la extractio, se n'hage de traurer altre, al qual se li done lo mateix salari. Y a l'hereu de dit iurat mort no se li pugua fer restituir lo salari.

Al qui, empero, se ausentara o renunciara, hage de restituir dit salari si empero seran passats sis mesos, no se n'hage de traurer altre.

Y si moris o transferis lo mostaçaf, en tal cas se n'hage de fer extractio de altre ab la forma sobredita qualsevol temps que succehira dins lo any.

17. Que si lo mostaçaf o son llochtinent, fan algun exces ab lo exercici de son carrech, hagen de estar al que los iurats determinaran.

Y que no pugua ser mostaçaf ningun home que tinga revenderia per la qual hage de tenir pes o mesura.

18. Que de dos en dos anys se hage de fer extractio de balle lo dia de la Circuncisio del Senyor d'esta manera: que ab la solemnitat se trahuen los iurats, se traguen tres personas a rodolins de la bolsa primera, y altres tres de la segona, dels quals sis se'n traguen tres.

Y d'estos, presentats al senyor abad, ne hage de elegir un, aquell que be li aparexera, lo qual ha de ser balle dos anys; y lo dit balle pugua fer sotsballe a qui volra, sols sia del Consell.

19. Que si per cas, lo primer any que se's feta la nominacio de balle per lo senyor, dit balle moria o se transferia en altre part, en tal cas se hage de fer altre extractio de la mateixa manera com dalt esta dit.

Y si mor lo segon any, en tal cas hage de ser balle lo sotsballe que esta elegit per lo que es mort.

Y si lo sotsballe ans de acabar lo temps se moria, en tal cas hage de aportar lo basto de balle lo iurat en cap o qui per sa ausencia precehira.

20. Que dins sis dias apres de la extractio de iurats y mostaçaf, o lo dia apres seguent, se hage de tenir Consell per a passar comptes de totas las entrada y exidas dels emoluments y altres coses devant de tots los de Consell, o major part.

Y aqueix dia hagen de fer nominacio de notari, credencer, clavari, obrers de la Iglesia, obrer de la Vila, syndich, obrers de las hortas, andador y altres; los quals se hagen de traurer a vots dels iurats y Concell. Y que sian aquells qui mes vots tindran.

Y en lo del passar los comptes, si hi aura algunas partides que no vagen conforme, se fasse carrech als iurats vells fins a tant hagen donat lo compte que be y degudament se deu donar.

21. Que lo dia se seran juntats los consellers per a passar los comptes, y elegir les persones que han de tenir los officis dalt nomenats, se hage de elegir notari o escrivá del Consell. Los quals hagen de votar per faves blancas y negras.

Y aquell que mes ne tindra de blancas, sie notari aquell any. Lo qual hage de continuar en un llibre totas las proposicions y deliberacions se faran en lo Concell, escrivint los noms y cognoms de tots los iurats y consellers que assistiran en dit Concell.

Y ab veu alta e intelligible, llige tot lo que aura escrit en continent auran acabat de tenir qualsevol Concell, per a que sie notori estar tot ben assentat conforme les deliberacions auran tingudes.

22. Que lo credencer hage de ser de Concell, y que sia tret a vots; y que se li sia tatxat lo salari ans que sia votat.

Y que pugá ser credencer y notari juntament.

Lo qual credencer hage de tenir un llibre en lo qual hage de escriurer y assentar totas las entrada y exidas, posant en ellas lo dia y any, y totas las rahons que en semblants carrechs y descarrechs se acostuman de posar en las Universitats ben governadas.

Y que si entre lo any conve saber per los iurats lo balans dels comptes que aura aportats per la Universitat, donant-li tres dias de temps hage de donar un memorial a dits iurats bo y verdader, segons estara continuat en lo llibre, lo qual en ser acabat de escriurer sia posat en la caixa de la Vila.

23. Que lo mateix dia se hage de fer electio de clavari, lo qual pugá ser axi del Concell com fora d'ell.

Y en cas que no's trobe qui ho vulla ser, se hage de fer votant un home de cada bolsa. Y sia aquell qui tindra mes vots, al qual li hagen de donar lo salari que's podra concertar.

Al qual clavari se li carreguen totas las entradas acostuma de rebre la Universitat, y descarrech de tot lo que pagara ab poliças firmadas dels iurats, que seran en la Vila, escritas per mans del credencer. Lo qual hage de posar las rahons escritas en son llibre, y lo dia y any que las escriura.

Y dit clavari no puga pagar altrament, ni lo credencer fer poliças sens tenir orde dels iurats.

24. Que lo clavari hage de donar quatre fermances bonas y sufficients, y tambe hage de obligar sa persona y bens. Y sis dias apres que aura passat lo any, dit clavari hage de donar compte y raho als iurats y Concell de tot lo que estara carregat en lo llibre del credencer; y se li hagen de passar las partides aura pagades per orde dels iurats, y no altrament.

Y sien per ell donadas totas las poliças, albarans o apocas tindra per a son descarrech, las quals sian posadas en la caixa de la Vila o en altre lloch convenient.

25. Que lo mateix dia se fasse electio de comprador per a provehir la Vila de forment y altres grans, al qual se li hage de donar diners per a comprar.

Y se li done per son treball salari convenient, a coneguda dels iurats y Concell.

26. Que lo mateix dia se fasse electio de botiguer per a la botiga del forment y altres grans, lo quals poga ser del Concell o fora d'ell.

Y si no's trobave, se hage de fer electio com se es dit del clavari; y li sie tatxat antes de la electio, salari convenient a coneguda dels iurats y Concell.

Y dit botiguer, sis dias apres que sera elegit, hage de donar bones fermances.

Y tots los grans que rebra sie ab poliça del credencer, firmada dels iurats.

Y que no puga vendre sens tenir lo preu li donaran dits iurats; ni tampoch lliurara sens poliça o albarans fetas per lo credencer y firmades dels iurats.

Y que dit botiguer cada mes hage de donar compte al clavari del que haura venut, cobrant rebuda d'ell.

Y si entre lo any los iurats volen saber lo compte de dits grans, lo hage de donar.

Y que passats sis dias apres de aver passat lo any de esser botiguer, hage de donar compte als iurats y Concell.

27. Que dit dia se hage de fer electiu de syndich per a los negocis se oferiran a la Universitat.

Y se li sie tatxat salari a coneguda dels iurats y Concell.

Lo qual hage de tenir ull y mirament se serven los privilegis y ordinacions de la Vila.

28. Que axi mateix sie creat una persona discreta per a servir de andador, lo qual no sia del Concell, y li sia donat salari convenient.

Y a mes del salari, se li donara una cota de drap morat y capero del mateix color ho vermell ab son caparo del color mateix.

Y hage de anar devant los iurats ab dita cota y porra o maça com se acostuma.

Y sie obligat, quant se aura de tenir Concell, tocar la campana, y avisar a cada un.

Y quant se tinga Concell, estiga a la porta per a que no escolten lo que's tracta.

Y finalment, hage de fer la servitut que aparexera als iurats.

29. Que lo mateix dia sie elegit obrer de Vila, que sia del Concell.

Lo qual tinga cuydado de las cosas comunas y particulars, com son plaças, carrers, teulades, pedrissos y coses semblants.

Y fer adobar lo que convinga y llevar inconvenients de teuladas, tauells, tests de clavells y altres coses.

Y per ço pugua posar pena de sinc sous, o deu sous, la mitat per la obra de la Iglesia y l'altra mitat per ell.

30. Que dit dia sie elegit obrer de las hortes, axi de Mayans com Yvernal.

Lo qual pugua fer regar per tanda les ayguas de ditas hortes; y fer adobar los rechs y tres-talladors, y lo que convindra per obs de ditas hortes.

Que sie cosa tocant a la Universitat, no sia fet sens donar-ne part als iurats.

31. Que axi mateix dit dia hagen de elegir dos obrers de la Iglesia, los quals se pugan elegir fora del Concell, la un cada any y lo altre reste per a mostrar lo que conve fer al nou.

Y sis dias apres pendran inventari del que sera en la Sagristia y fora d'ella, tocant al carrech de obrers.

Y al cap de l'any donaran compte y raho de tot lo inventari als obrers nous, en presencia dels iurats.

32. Que lo mateix carrech de obres se fasse per lo capella de Santa Anna, y que pugan ser de Concell o fora d'ell, prenent per inventari lo que hi aura de dita capella.

Los quals aplegaran per la vila las festas anyals y diumenges; y cobraran los censals que reb dita capella.

Y arrendaran lo joch de las billas.

Y al cap de l'any hagen de donar compte y raho als iurats y Concell.

La qual electio se haze de fer lo dia de Santa Anna.

33. Que los iurats y Concell lo dia de la electio dels officis hagen de conduir sagrista, lo qual sia o del Concell o fora de aquell, al qual se li donara algun salari per son treball.

Aquest revestit de garnacha a las festas y diumenges, anira per la iglesia ab una bacina aportant candelas per als qui las volen fer cremar als oficis divinals. Y del profit de asso fara cremar la llantia de Sant Pere, fer rentar la roba de son carrech y que pugua fer una aplega de oli per la vila, y sie obligat a enramar las festas anyals la iglesia.

Y finalment, done compte al cap de l'any de tot lo que aura profitat, als iurats y Concell.

34. Que los iurats y Concell dit dia hagen de elegir dos ohidors de comptes abils y sufficients per a passar comptes de tot lo que acostuma de entrar y exir en la Universitat; los quals hagen de ser dels insiculats en Concell.

Y en cas que no's pogues aplegar numero sufficient per a tenir Concell, sis dias apres de la extractio de iurats, dits ohidors de comptes ab los iurats vells y nous pugan passar comptes

de totas entrades y exidas; y aquellas verificar en lo libre del credencer, rematant tots comptes y fer deffinició d'ells.

Y que dits dos ohidors de comptes ab los iurats vells y nous hagen de fer los talls que convinga fer en los habitants de la vila, de modo que sian vuyt personas las que, be y degudament, hagen de fer segons lo poder dels poblats lo tall a quiscu d'ells.

35. Que los iurats no pogan tenir les mans en cosas de la Universitat, sino que tot estiga en poder del clavari y del botiguer.

Y si se aura de manllevar alguna quantitat de pecunia o forments o altres cosas, no las pogan obtenir, ni ells dits iurats ni personas per ells, sino los sobredits clavari o botiguer.

36. Que los iurats no puguen fer pagar al clavari per cosas extraordinarias, sino fins vint sous sens deliberacio de Concell.

Y en cas que fos necessari fer algun gasto extraordinari molt urgent, y no's pogues aplegar numero per a tenir Concell, en tal cas pogan aplegar sis promens, y ab ells pogan fer pagar al clavari la quantitat se offerira ab la forma demunt dita.

Y que dits iurats per via directa ni indirecta pogan començar plet algu, menos pogan fer manlleutas de diners, ni crear censals ni qualsevol altre cosa semblant, sens que primer se n'hage tingut Concell, y feta deliberacio y conclusio, y escrita per lo notari del Consell en lo libre de las determinacions de aquell.

37. Que los iurats no pogan estar fora de la vila, sino tres mesos continuos, sino per negocis de la Universitat; y asso ab consell y consentiment dels concellers.

Y si mes espay de temps estaran fora, se'ls llevara del salari per porrata lo temps auran faltat.

Y si per cas en la vila hi agues peste (lo que Deu no vulle), no pogan dexar la vila de ninguna manera sens expres consentiment del Consell, en lo qual se hage de determinar quant y de quin modo, y hont se n'auran de anar y assistir per a donar l'orde que en semblant temporada se requereix.

38. Que los iurats hagen de tenir mestre de estudi conduit per a ensenyar la doctrina y bons costums, llegir y escriurer y comptar, y de Gramatiga, o lo que convinga millor per a la educatio dels que volran estudiar, per lo dia o festa de Sant Joan de Juny.

Y li hagen de donar salari convenient, procurant que lo dit mestre sie abil y virtuos, y de bons costums.

Y que ningu en la present vila, ni ecclesiastich ni secular, puga tenir estudi si no lo dit mestre de la Vila. Be pora qualsevol ecclesiastich tenir un minyo per a ajudar-li a dir Missa, y a n'aquell ensenyar-li, pero no mes.

39. Que no sien recullits en casa alguna, ni part de casa, ninguns advenedissos ab sa familia o a solas, sens llicencia del senyor.

Y si per cas se trobaran alguns ser vinguts sens aver aportat certificatoria dels iurats o altres iusticias, de la vida tenian en llurs districtes, pugan los iurats fer instantia sien foragitats de la vila y terme.

Y si per cas algu los recullira en casas o en part de cases sens llicencia, cayga en pena de deu lliures aplicadoras la mitat als cofrens de Montserrat, y l'altra mitat a la obra de la Iglesia.

40. Que los qui deuran a la Universitat, un mes abans de las extractions sien rigurosament executats per a que no dexen de pagar, ab cautela per no poder concorrer als officis y carrechs de la Universitat.

Per ço, un mes antes los iurats demanaran un memorial al credencer per a poder fer dita diligencia.

41. Que qualsevol iurat, mostaçaf o home del Consell se apropias diners o altre cosa de la Universitat, o que se unis ab algu o alguns que pledejassen ab la dita Universitat, de modo que afavoris la causa del contrari per via directa o indirecta, y que de industria y voluntat propria procuras dany o afront a la Universitat, y per qualsevol altres coses semblants, sia privat de officis y desensculat, preceint, empero, determinacio del Concell.

Y si sera iurat, hage de restituir lo salari que aura rebut, y per tots los dias de sa vida sia tingut per inhabil per a obtenir qualsevol officis de la Universitat; y en lloch de qualsevol, sie posat altre en lo modo se acostuma.

Y per ço sie feta memoria per lo notari en lo llibre del Concell, no entenent-se esta lley quant entre lo senyor y la Vila y hagues plet.

42. Que no puga ser insiculat ni concorrer a Consell ningun home que moga plet a la Universitat, y continue aquell, ni puga obtenir offici algu de la Vila.

Be pora ser insiculat si se li mou a ell, y bastara en tal cas no poder concorrer a officis.

Tanpoch no pugan concorrer ni ser insiculats, los escomunicats fins obtingan benefici de absolucio.

43. Que ningun arrendador dels emoluments de la Universitat puga concorrer a balle, iurat ni mostaçaf, ni altres officis.

Y qualsevol que deura a la Universitat lo dia se fa la extractio de dits carrechs, no puga concorrer a dits officis si no sera per a ser obrer de la iglesia de Santa Ana.

Tampoch no poden ser balle, iurats ni mostaçaf, carnicers, taverners, flaquers ni qui tindra la pesa, ni lo clavari, ni lo botiguer de blat, ni finit lo arrendament si deura a la Vila.

Las fermaças si be poran concorrer, pero no dexar de ser executats en cas hi hagues de aver execucio.

44. Que si per cas se auran de crear de nou officis mes dels que van creats, en tal cas pugan los iurats y Concell crear-los de la mateixa manera que son los demes, donant lo carrech d'ells a las personas que convindra donar-los.

45. Que los elegits en officis, axi per extractio de las bolsas com encara per vots, hagen de acceptar aquells sots pena de vint lliures, la mitat als cofrens de Montserrat y l'altre mitat a la obra de la Iglesia.

Y prestar jurament en ma y poder de l'honorable balle de dita vila.

46. Que los elegits per vots en cas se muyren, hagen de elegir altres; y si tenen salari, se pague per porrata a sos hereus.

Y si per cas dels dits elegits per vots, se transferian en altre part, no se'ls hage de donar cosa alguna, ans restituyran en cas hagen pres salari, a la Universitat. Y se donara per porrata als qui seran trets a vots lo temps serviran.

Y tots los qui obtindran tals officis, sien inhabils per a obtenir los matexos officis lo any seguent.

Si ja no aparexia al Concell refermar-los ab voluntat sua, poden, empero, ser habils per a obtenir qualsevol altre offici, y concurrer lo any seguent, acceptat lo balle, iurats y mostaçaf, com se diu en lo capítol 15 y 18.

Y lo clavari y lo botiguer dels blats que seran estats aquell any, que auran de donar compte vuyt dias apres seguent de l'any que aura finit son offici de interessos de Vila, no puguen concurrer ni ser habils per iurats, mostaçaf ni ohidors de comptes; per als altres empero officis, sien habils.

47. Que quant se faran los actes dels arrendaments dels emoluments se hagen de continuar, ab dits actes, los albarans que los iurats donan al corredor quant se encantan al mes dient.

Y que al notari que fa dits actes se li hage de pagar per quiscu, dos sous y no mes, per fer us y pratiga en dita vila.

48. Que hi hage una caixa ab tres claus differentes per a posar todas las escripturas que son de la Universitat; las quals claus tingan cada iurat una.

Y sempre que vullen obrir dita caixa, vagen ab lo notari del Concell per veurer lo que convindra mirar.

Y no pugan trauer escriptura alguna sens albara del que la traura.

Y asso quant sie necessari per a la Universitat; y lo notari escriga y fasse memòria del lloch hont anira y qui la tindra.

Y si per cas algu dels iurats se ausentave de la vila, hage de dexar la sua clau a un dels cancellers que restaran, al que ben vist li sera.

49. Que lo vicari de dita vila, que es notari del senyor abad, hage de posar los manuals dels testaments y tots altres actes y escriptures de dita Notaria en la caixa, armari o cambra assignada per asso.

50. Finalment, que los qui auran de ser insiculats en ditas bolsas de consellers, se estatueix y ordena que ningu puga concurrer a iurat en cap que no tinga almenys, trenta anys de edat complida.

Y que axi mateix ninguna persona que sie notada de infamia de dret, ni los qui seran talladors ni taulers de carnicerías, ni que tingan las mans en officii vergonyos o vil, a conexas del Concell pugan ser insiculats, ni concurrer a ninguns officis.

Ni culpats a pena corporal o infamia, pugan concurrer a iurats durat dit judici fins sie absolt.

Y axi mateix los qui seran del tot sorts, o muts o cegos, o notablement tartamuts o mancos de enteniment.

Las quals cosas suplican a V[ostre] S[enyoría], los iurats y Concell de dita vila, sie servit concedir-las per via de privilegis, concessions, gracias, en los modos, formas y maneras en dits capitols precedents, y en quiscu d'ells respectivament contenguts y explicats.

Y com en la suplicacio primer precedent, autorizant y decretant aquellas ab subscriptio de sa ma com acostuma, y de lloable pratiga y affixio de son sagell al peu d'ellas.

Que licet, etc. Altissimus.

B

CONFIRMACION DEL ABAD

Nos, fray Lorenzo Nieto, abbad del Monasterio de Nuestra Señora de Montserrat, aviendo visto y examinado con la diligencia que nos ha sido posible, los estatutos y leyes sobre escritas, y hallandolas utiles para el buen gobierno, paz y aumento de la villa de Monistrol, nos parecio approbarlas y confirmarlas como de hecho las approbamos, confirmamos y loamos, derogando y anulando qualesquier otras que ante d'estas hayan sido dadas y confirmadas, de suerte que de oy en adelante no valgan ni tengan ningun valor, ni sean de algun effecto.

Y porque estas sean para siempre validas, dimos esta nuestra confirmacion, firmada de nuestro nombre y sellada con nuestro sello.

Fecha, en Nuestra Señora de Montserrat, a 9 de febrero, año de mil quinientos noventa y siete.

Fr. Lorenzo Nieto, abbas praedictus.

Locus Si+gilli